

**AKCIJSKI NAČRT OHRANJANJA IN
TRAJNOSTNEGA UPRAVLJANJA
EVRAZIJSKEGA RISA (*Lynx lynx*) V
SLOVENIJI ZA OBDOBJE 2024–2033**

November 2024

KAZALO VSEBINE

KAZALO VSEBINE.....	I
SLOVAR KRATIC IN OKRAJŠAV	II
I. PREDGOVOR.....	III
II. UVOD	1
III. OPREDELITEV CILJEV IN DEJAVNOSTI	2
1. Redno doseljevanje genetsko ustreznih osebkov – »genetsko upravljanje« risov	2
2. Sodelovanje med državami na populacijski ravni	3
3. Širitev populacije v Karavanke	4
4. Ohranjanje habitata in preprečevanje fragmentacije prostora	5
5. Zagotavljanje prehranske osnove.....	7
6. Spremljanje populacije risa v Sloveniji.....	8
7. Ozaveščanje in vključevanje javnosti.....	11
8. Preprečevanje nezakonitega poseganja v populacijo	13
9. Ukrepi za zaščito premoženja in učinkovit odškodninski sistem.....	15
10. Bolezni in zdravstveno stanje.....	16
11. Odvzem risa	17
IV. NAČIN PREVERJANJA IZVAJANJA AKCIJSKEGA NAČRTA IN POROČANJE	18

SLOVAR KRATIC IN OKRAJŠAV

CSG – Delovna skupina za mačke (Cat Specialist Group) v okviru IUCN

DARS – Družba za avtoceste v Republiki Sloveniji (DARS, d. d.)

DRSI – Direkcija Republike Slovenije za infrastrukturo

LCIE – Evropska iniciativa za velike zveri (Large Carnivore Initiative Europe) v okviru IUCN

MVI – Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje Republike Slovenije

MVZI – Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in inovacije Republike Slovenije

MKGP – Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano Republike Slovenije

MNVP – Ministrstvo za naravne vire in prostor Republike Slovenije

MNZ – Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije

NPVO – Nacionalni program varstva okolja

RS – Republika Slovenija

SN SKP 2023–2027 – strateški načrt skupne kmetijske politike za obdobje 2023–2027 za Slovenijo

ZON – Zakon o ohranjanju narave (Uradni list RS, št. 96/04 – uradno prečiščeno besedilo, 61/06 – ZDru-1, 8/10 – ZSKZ-B, 46/14, 21/18 – ZNOrg, 31/18, 82/20, 3/22 – ZDeb, 105/22 – ZZNŠPP in 18/23 – ZDU-1O)

WISO – Delovna skupina Velike zveri in prostoživeči parkljarji ter družba, ki jo je ustanovila X. Alpska konferenca leta 2009 in deluje v okviru Alpske konvencije

ZGS – Zavod za gozdove Slovenije

ZRSVN – Zavod Republike Slovenije za varstvo narave

I. PREDGOVOR

Ta akcijski načrt je izvedbeni del Strategije ohranjanja in trajnostnega upravljanja evrazijskega risa (*Lynx lynx*) v Sloveniji (v nadaljnjem besedilu: strategija). Predvidene aktivnosti bodo prispevale tudi k izvajanju ukrepov, opredeljenih v Programu upravljanja območij Natura 2000 za obdobje 2023–2028. Ta akcijski načrt se sprejme za obdobje od leta 2024 do leta 2033.

Podlaga za pripravo strategije in tega akcijskega načrta so Uredba o zavarovanih prosto živečih živalskih vrstah (Uradni list RS, št. 46/04, 109/04, 84/05, 115/07, 32/08 – odl. US, 96/08, 36/09, 102/11, 15/14, 64/16 in 62/19), evropska zakonodaja ter mednarodne pogodbe in drugi mednarodni akti, preneseni v slovensko zakonodajo. Pri izdelavi tega akcijskega načrta in Strategije so bili upoštevani aktualni izsledki znanstvenih raziskav na območju Slovenije in sosednjih držav ter številne pretekle izkušnje pri upravljanju populacije risa pri nas. Strokovni predlog obeh dokumentov je nastal v okviru projekta LIFE LYNX (LIFE16 NAT/SI/000634) (v nadaljnjem besedilu: projekt LIFE Lynx).

Številne raziskave kažejo, da so aktivnosti za ohranjanje in upravljanje velikih zveri brez vključevanja javnosti v celoten proces priprave strateških dokumentov pogosto neuspešne pri nadaljnjem izvajanju. Zato sta bila oba dokumenta pripravljena na podlagi participatornega načina dela z vključevanjem mnenja vseh ključnih deležnikov.

Cilj tega akcijskega načrta je omogočiti dolgoročno ohranitev risa v Sloveniji. Glavne aktivnosti za uresničitev tega cilja pa so zagotoviti povezljivost dinarsko-jugovzhodne alpske populacije, zagotoviti genetsko stabilno in vitalno populacijo ter z ustreznim komuniciranjem zagotoviti sprejemljivost risa pri ključnih deležnikih.

II. UVOD

Ris ima na podlagi slovenske in mednarodne zakonodaje status ogrožene in zavarovane živalske vrste. Uvrščen je v poglavje A priloge 1 Uredbe o zavarovanih prosto živečih živalskih vrstah. V prilogi 1 te uredbe so določene živalske vrste, za katere je natančno opredeljen varstven režim za varstvo živali in populacij. V Sloveniji je NPVO osnovni strateški dokument za področje okolja. Temelji na ZON in je skladen z okoljskim programom EU. Njegov namen je splošno izboljšanje okolja in kakovosti življenja ter varstvo naravnih virov, v zvezi z velikimi zvermi pa NPVO določa cilj ohranjanja ugodnega stanja ogroženih vrst velikih zveri in zmanjševanja konfliktov. Podrobnejši ukrepi za doseganje navedenega cilja se za risa izvajajo na podlagi strategije in tega akcijskega načrta.

Nove doselitve risa v letih 2019–2023 so preprečile izumrtje populacije, saj se je njeno krčenje ustavilo. Slovenija je stičišče med dinarskim delom populacije, ki se prek Bosne in Hercegovine, Hrvaške in slovenskega dela Dinaridov povezuje z jugovzhodnim alpskim delom populacije, ki se širi proti zahodu v Italijo ter proti severu v Avstrijo. Z doselitvami novih osebkov risov v oba dela populacije in vzpostavitev povezljivosti se dosega cilj razvoja enotne populacije v uspešno delujočo enoto, ki bo kot del metapopulacije zmožna samostojnega in dolgoročnega obstoja na tem ozemlju.

Z doselitvami novih osebkov risov se je stanje risje populacije v Sloveniji vidno izboljšalo, čeprav je populacija še vedno v neugodnem stanju in šteje okoli 50 odraslih osebkov. Zaradi tega je nujno obravnavati vse aktualne in tudi potencialne grožnje obstoju vrste. Ohranitveni cilji in ukrepi za doseg ohranitvenih ciljev, ki jih podaja ta akcijski načrt, se zato nanašajo na izboljšanje stanja vrste. Ohranitveni cilji, opredeljeni v 7. poglavju strategije, so:

- genetsko stabilna in vitalna populacija, ki se jo upravlja na populacijski ravni – torej v sodelovanju s sosednjimi državami;
- prisotnost risa z redno reprodukcijo na vrsti primernem prostoru v Sloveniji, omejitev in zmanjšanje fragmentacije življenjskega prostora risa ter zagotavljanje zadostne plenske baze;
- sprejemljivost prisotnosti risa (vzdrževanje tolerance) za različne uporabnike prostora, zlasti za kmetijstvo, lovstvo, infrastrukturo in energetiko.

Ohranitveni cilji in ukrepi, predstavljeni v nadaljevanju, obravnavajo ključne dejavnike ogrožanja populacije risa in njegovega habitata. V nadaljevanju tega akcijskega načrta so po posameznih poglavjih, ki se navezujejo na strategijo, podani konkretni ukrepi za doseg ohranitvenih ciljev in predvideni stroški, ki jih prinaša posamezni ukrep.

V Sloveniji so na istem območju prisotne vse tri vrste velikih zveri, in sicer rjavi medved, volk in ris. Spremljanje in upravljanje populacij teh vrst ima številne skupne točke, zato je tudi zaradi finančne učinkovitosti smiselno vse aktivnosti izvajati usklajeno, saj so številne med seboj neposredno povezane.

III. OPREDELITEV CILJEV IN DEJAVNOSTI

1. Redno doseljevanje genetsko ustreznih osebkov – »genetsko upravljanje« risov

Dolgoročni cilj:

1.1 Vzpostavitev naravnih povezav med različnimi populacijami, ki bodo omogočale genetski pretok med populacijami.

Podrobnejši cilji:

1.1.1 Z doselitvami ohranjanje koeficienta sokrvja pod $F = 0,15$.*

1.1.2 Izdelava dolgoročnega načrta genetskega upravljanja.

Ukrepi:

Prednost na usmeritev	Ukrepi	Prispeva k doseganju ciljev	Izvajalec	Financiranje	Rok za izvedbo	Okvirni stroški ukrepa za deset let (EUR)
NUJNI UKREP	Priprava dolgoročnega načrta genetskega upravljanja populacije, ki je podlaga za potrebne doselitve novih osebkov risov.	1.1.1 1.1.2	Projekt LIFE Lynx	projekti	2024	/
PRIPOROČENI UKREP	Doselitev osebkov iz alpskega dela populacije v dinarski del populacije in obratno	1.1.1	drugi	MNVP projektne naloge	2033	150.000

*Zaradi izvedbe LIFE Lynx projekta doselitve v času veljavnosti tega akcijskega načrta niso potrebne.

2. Sodelovanje med državami na populacijski ravni

Dolgoročni cilj:

2.1 Koordinirano upravljanje čezmejnih populacij ter poenoten sistem spremljanja oziroma monitoringa med državami.

Podrobnejši cilji:

2.1.1 Koordinirano upravljanje dinarsko-jugovzhodne alpske populacije prek sodelovanja s Hrvaško in Italijo. Krepitev sodelovanja z Avstrijo, Švico ter Bosno in Hercegovino.

2.1.2 Dobro sodelovanje in izmenjava izkušenj z Romunijo in Slovaško.

2.1.3 Povezovanje z državami z območja Alp v okviru delovne skupine WISO Alpske konvencije.

2.1.4 Sodelovanje z Evropsko komisijo, CSG, LCIE in Linking lynx.

Ukrepi:

Prednost na usmeritev	Ukrepi	Prispeva k doseganju ciljev	Izvajalec	Financiranje	Rok za izvedbo	Okvirni stroški ukrepa za deset let (EUR)
NUJNI UKREP	Redno sodelovanje pristojnih ustanov iz Slovenije s kolegi iz Hrvaške, Italije, Avstrije, Švice ter Bosne in Hercegovine v okviru mednarodnih skupin (na primer WISO, nastajajoči Balkanski platformi za velike zveri, LCIE, CSG, Linking lynx, Eurolynx)	2.1.1 2.1.3 2.1.4	MNVP, ZGS, drugi	MNVP, J. S. ZGS (MNVP), drugi	redno	redno delo MNVP, 46.482 J. S. ZGS (MNVP), 23.241 drugi
PRIPOROČENI UKREP	Krepitev sodelovanja z Romunijo, Slovaško in Nemčijo, medsebojna pomoč in redno obveščanje o uspešnosti vključitve preseljenih risov v populacijo.	2.1.2	MNVP, drugi	MNVP	redno	redno delo

3. Širitev populacije v Karavanke

Dolgoročni cilj:

3.1 Vitalna populacija risa, ki bo povezana s sosednjimi državami (Italija, Hrvaška, Avstrija).

Podrobnejši cilji:

3.1.1 Vzpostavljeno novo reprodukcijsko jedro v Karavankah.

3.1.2 Ozaveščenost in dialog s ključnimi deležniki o širitvi populacije v Karavanke.

Ukrepi:

Prednost na usmeritev	Ukrepi	Prispeva k doseganju ciljev	Izvajalec	Financiranje	Rok za izvedbo	Okvirni stroški ukrepa za deset let (EUR)
NUJNI UKREP	Priprava študije izvedljivosti/podrobnega načrta za doselitev novih osebkov risov v Karavanke.	3.1.1	drugi	MNVP projektne naloge	2027	7.998
PRIPOROČENI UKREP	Doselitev novih osebkov risov v Karavanke in vzpostavitev novega reprodukcijskega jedra.	3.1.1	drugi	projekti	začetek doselitev: 2029	732.753
PRIPOROČENI UKREP	Pri izvedbi doselitve redna komunikacija, dogodki, delavnice, sprotne in vnaprejšnje obveščanje ključnih deležnikov o aktivnostih doselitve.	3.1.1 3.1.2	drugi	projekti	začetek: 2027	29.282
PRIPOROČENI UKREP	Vključevanje, redno ozaveščanje in povratno informiranje lovcev, gozdarjev ter prostovoljcev v organiziranje in izvedbo doselitev.	3.1.1 3.1.2	drugi	projekti	redno	117.945

4. Ohranjanje habitata in preprečevanje fragmentacije prostora

Dolgoročni cilj:

4.1. Preprečitev nadaljnje fragmentacije in slabšanja stanja habitata risa in izboljšana povezljivost.

Podrobnejši cilji:

4.1.1 Vzpostavljena povezljivost med večjimi gozdnimi kompleksi (habitatnimi krpami).

4.1.2 Povečana prepustnost avtoceste Ljubljana–Koper.

4.1.3 Ugodno stanje koridorjev, opredeljenih v gozdnogospodarskih in lovskoupravljaljskih načrtih, ter vključitev v ustrezne pravne podlage, ki se morajo upoštevati pri posegih v prostor.

Ukrepi:

Prednost na usmeritev	Ukrepi	Prispeva k doseganju ciljev	Izvajalec	Financiranje	Rok za izvedbo	Okvirni stroški ukrepa za deset let (EUR)
NUJNI UKREP	Opredelitev ključnih meddržavnih območij (ekoloških koridorjev) za zagotavljanje prostorske povezljivosti habitatov s sosednjimi državami (študija).	4.1.1 4.1.2 4.1.3	ZGS, ZRSVN, UL BF	Projekt LIFE Lynx	2024	/
NUJNI UKREP	Zagotavljanje stroge zaščite koridorjev, opredeljenih v gozdnogospodarskih načrtih, pred nadaljnjim krčenjem. Upoštevanje koridorjev v postopkih prostorskega načrtovanja.	4.1.1 4.1.3	ZGS, ZRSVN	J. S. ZGS (MKGP), ZRSVN	redno	11.620 J. S. ZGS (MKGP), redno delo ZRSVN

NUJNI UKREP	Izboljšanje prostorske povezljivosti na ključnih območjih, kjer je možnost prehajanja zmanjšana ali onemogočena. Gradnja predvidenega ekodukta (državni prostorski načrt 2021); izvedba ukrepov, določenih v Resoluciji o nacionalnem programu razvoja prometa v RS za obdobje do leta 2030 in Strategiji razvoja prometa v RS do leta 2030 ter Načrtu vlaganj v promet in prometno infrastrukturo za 2020–2025.*	4.1.1 4.1.2 4.1.3	DARS, DRSI, ZRSVN	državni proračun	do 2029	Stroške opredeljujejo omenjeni dokumenti.
PRIPORO ČENI UKREP	Priprava karte območij (ne)sprejemljivosti umeščanja objektov v prostor	4.1.1 4.1.2 4.1.3	drugi	MNVP projektne naloge, projekti	2029	15.000

*Ukrep je namenjen več prostoživečim vrstam (glej strategijo, poglavje 6.4).

5. Zagotavljanje prehranske osnove

Dolgoročni cilj:

5.1 Primerna plenska baza za risa.

Podrobnejši cilji:

5.1.1 Prehranske potrebe velikih zveri postanejo del adaptivnega lovskoupravljaljskega načrtovanja na območjih stalne prisotnosti risa.

5.1.2 Lovci so redno vključeni v proces priprave lovskoupravljaljskih načrtov.

Ukrepi:

Prednost na usmeritev	Ukrepi	Prispeva k doseganju ciljev	Izvajalec	Financiranje	Rok za izvedbo	Okvirni stroški ukrepa za deset let (EUR)
NUJNI UKREP	Nadaljevanje prakse upoštevanja stalne prisotnosti risa in njegovega plenjenja pri pripravi lovskoupravljaljskih načrtov z namenom zagotavljanja zadostne plenske baze za risa.	5.1.1 5.1.2	ZGS	J. S. ZGS (MKGP)	na dve leti	3.101
PRIPOROČENI UKREP	Nadaljevanje prakse vključevanja lovcev v odločevalske procese upravljanja parkljaste divjadi na območju stalne prisotnosti risa.	5.1.2	ZGS	J. S. ZGS (MKGP)	na dve leti	3.101
NUJNI UKREP	Upoštevanje številčnosti in širjenja risa na nova območja (podatki iz monitoringa) pri pripravi lovskoupravljaljskih načrtov.	5.1.1	ZGS	J. S. ZGS (MKGP)	na dve leti	3.101

6. Spremljanje populacije risa v Sloveniji

Dolgoročni cilj:

6.1 Poznavanje stanja populacije risa v Sloveniji prek rednega nacionalnega načrtnega spremljanja, monitoringa.

6.2 Usklajen monitoring s sosednjimi državami na ravni populacije.

6.3 Poznavanje odnosa deležnikov do risa in sodelovanje ključnih skupin pri zbiranju podatkov o risu.

Podrobnejši cilji:

6.1.1 Poznavanje številčnosti, spolne in starostne strukture populacije.

6.1.2. Znana stopnja parjenja v sorodstvu in efektivna velikost populacije.

6.1.3 Znana prostorska razširjenost populacije.

6.1.4 Razumevanje razlogov za smrtnost risa.

6.1.5 Urejena in preprosto dostopna podatkovna baza o risih, ki služi upravljavskim odločitvam, ozaveščanju splošne javnosti in pomeni zbirko vseh razpoložljivih podatkov o risu v Sloveniji.

6.2.1 Časovno in metodološko usklajen monitoring s sosednjimi državami na ravni populacije in redna izmenjava podatkov.

6.3.1 Dobro poznavanje in razumevanje mnenj in pričakovanj različnih deležniških skupin.

6.3.2 Vključevanje ključnih deležnikov (lovci, gozdarji, prostovoljci) v aktivnosti monitoringa risa.

Ukrepi:

Prednost na usmeritev	Ukrepi	Prispeva k doseganju ciljev	Izvajalec	Financiranje	Rok za izvedbo	Okvirni stroški ukrepa za deset let (EUR)
NUJNI UKREP	Izdelava načrta spremljanja številčnosti in razširjenosti dinarsko-jugovzhodne alpske populacije risa v Sloveniji.	6.1.1 6.1.3 6.2.1 6.3.2	ZGS, UL BF	LIFE Lynx	2024	/
NUJNI UKREP	Zbiranje naključno zbranih podatkov o prisotnosti risa v nacionalni bazi in analiza odgovorov na vprašalnike o prisotnosti velikih zveri za opredelitev prostorske širitve populacije risa.	6.1.1 6.1.3 6.1.4 6.1.5 6.3.2	ZGS	J. S. ZGS (MNVP)	redno	40.603

NUJNI UKREP	Ocena številčnosti in gostote populacije prek monitoringa z uporabo fotopasti v vnaprej določenem prostorsko-časovnem okviru upoštevajoč podatke iz sosednjih držav. Vključevanje, redno ozaveščanje in povratno informiranje lovcev, gozdarjev ter prostovoljcev, ki sodelujejo pri monitoringu (sodelovanje na terenu). Zbiranje posnetkov v nacionalni bazi, obdelava podatkov, ekološko modeliranje in poročanje.	6.1.1 6.1.3 6.1.5 6.2.1 6.3.2	ZGS, drugi	projektne naloge MNVP	v skladu z vsakokratno strokovno presojo in razpoložljivostjo finančnih sredstev	850.575
NUJNI UKREP	Organiziranje izobraževanj pred vsako sezono monitoringa in diseminacija rezultatov po zaključku vsake sezone. Redno povratno informiranje lovcev, gozdarjev ter prostovoljcev o zbranih podatkih in rezultatih spremljanja populacije risa – monitoringa (vzdrževanje fotopasti, zbiranje neinvazivnih genetskih vzorcev, javljanja opažanj prisotnosti risa).	6.3.1 6.3.2	ZGS, drugi	projektne naloge MNVP	v skladu z vsakokratno strokovno presojo in razpoložljivostjo finančnih sredstev	17.065
NUJNI UKREP	Zbiranje neinvazivnih genetskih vzorcev in analiza vseh genetskih vzorcev za analizo parjenja v sorodstvu in določitev učinkovite velikosti populacije ter vključevanja doseljenih risov v populacijo.	6.1.2 6.1.3 6.1.4 6.1.5	ZGS, drugi	projektne naloge MNVP	v skladu z vsakokratno strokovno presojo in razpoložljivostjo finančnih sredstev	127.855
NUJNI UKREP	Spremljanje in beleženje smrtnosti, vključno z vzroki smrti, meritvami mrtvih risov, odvzemom zoba za določitev starosti in pripravo zbirke zob za pošiljanje v laboratorij ter zbiranjem vzorcev za genetiko.	6.1.4 6.1.5	ZGS	J. S. ZGS (MNVP)	redno	13.945
NUJNI UKREP	Spremljanje in beleženje konfliktnih interakcij med človekom in risom.	6.3.1	ZGS	J. S. ZGS (MNVP)	redno	5.810

NUJNI UKREP	Izvedba javnomnenjske raziskave med splošno javnostjo in lovci na dinarskem in alpskem območju okvirno na vsakih pet let.	6.3.1	drugi	projektne naloge MNVP	2028	106.973
NUJNI UKREP	Poročanje o stanju ohranjenosti vrste po 17. členu Direktive o habitatih za obdobje 2019–2024.	6.1.1	ZRSVN	ZRSVN	2025	redno delo ZRSVN

7. Ozaveščanje in vključevanje javnosti

Dolgoročni cilj:

7.1. Podpora dolgoročnemu ohranjanju risa v Sloveniji z učinkovitim informiranjem, ozaveščanjem, izobraževanjem in usposabljanjem deležnikov.

Podrobnejši cilji:

7.1.1 Dobra informiranost splošne javnosti in ključnih deležnikov (lovcev, rejcev, lastnikov gozdov, lokalnega prebivalstva) o pomenu ohranjanja risa, njegovega habitata in njegovih ekoloških značilnostih.

7.1.2 Ustrezne vsebine o risu se vključijo v utečene aktivnosti Lvske zveze Slovenije (na primer lovski izpit in tečaji za lovske čuvaje) ter izobraževalne programe (gozdarstvo, lovstvo).

Ukrepi:

Prednost na usmeritev	Ukrepi	Prispeva k doseganju ciljev	Izvajalec	Financiranje	Rok za izvedbo	Okvirni stroški ukrepa za deset let (EUR)
PRIPOROČENI UKREP	Na območjih, kjer je ris na novo prisoten, delo z manjšimi ciljnim skupinami, participatorne delavnice, individualno svetovanje.	7.1.1 7.1.2	drugi	projektne naloge MNVP, projekti	redno	28.354
PRIPOROČENI UKREP	Priprava in diseminacija kratkih poljudnih poročil in člankov o biologiji in ekologiji risa ter njihovem vplivu na okolje.	7.1.1 7.1.2	drugi	projektne naloge MNVP	redno	14.177
NUJNI UKREP	Stalno proaktivno sodelovanje z mediji, pravočasno in korektno obveščanje vseh deležnikov.	7.1.1 7.1.2	MNVP, ZGS	MNVP, J. S. ZGS (MNVP)	redno	redno delo MNVP, 29.051 J. S. ZGS (MNVP)
NUJNI UKREP	Redno izobraževanje, informiranje in usposabljanje lovcev v sklopu izobraževanj za lovski izpit in lovskočuvajski izpit ter redna izobraževanja za lovce. Objave v specializiranih glasilih (na primer revija Lovec).	7.1.1 7.1.2	drugi	MNVP, projektne naloge	redno	redno delo MNVP, 70.885

PRIPOROČENI UKREP	Vključevanje in izvajanje vsebin v srednjih strokovnih in višjih univerzitetnih programih, ki oblikujejo prihodnje deležnike (gozdarstvo, naravovarstvo, lovstvo in podobno).	7.1.1 7.1.2	MVI, MVZI, drugi	MVI, MVZI, projekti	redno	redno delo MVI in MVZI
PRIPOROČENI UKREP	Delovanje Strokovne posvetovalne skupine za upravljanje velikih zveri ter Interesne posvetovalne skupine za sodelovanje pri upravljanju velikih zveri na MNVP.	7.1.1	MNVP	MNVP	redno	redno delo MNVP
NUJNI UKREP	Redno komuniciranje prek družbenih omrežij in objava člankov na spletu ter v lokalnih glasilih.	7.1.1	ZGS	J. S. ZGS (MNVP)	redno	12.783
PRIPOROČENI UKREP	Izvedba izobraževanj za šole in predavanj za širšo javnost o pomenu doselitev in vlogi risa v ekosistemu.	7.1.1	drugi	projektne naloge MNVP	redno	35.443

8. Preprečevanje nezakonitega poseganja v populacijo

Dolgoročni cilj:

8.1 Zmanjšanje števila primerov nezakonitega ubijanja risov.

8.2 Boljše zavedanje, da je nezakonito ubijanje velikih zveri kaznivo dejanje.

8.3 Izboljšana uspešnost odkrivanja in sankcioniranja povzročiteljev kaznivih dejanj.

Podrobnejši cilji:

8.2.1 Povečana ozaveščenost ključnih deležnikov (lovci, Policija, tožilstvo, sodstvo, inšpekcija).

8.3.1 Izboljšana učinkovitost dela organov pregona in organov sodnega varstva pri preiskovanju kaznivih dejanj, povezanih z nezakonitim poseganjem v populacijo risa.

8.3.2 Hitro in uspešno odkrivanje primerov nezakonitega ubijanja risov.

Ukrepi:

Prednost na usmeritev	Ukrepi	Prispeva k doseganju ciljev	Izvajalec	Financiranje	Rok za izvedbo	Okvirni stroški ukrepa za deset let (EUR)
NUJNI UKREP	Zagotovitev usposobljenega kadra (Policija, tožilstvo) za preiskavo sumov storitve kaznivih dejanj s področja nezakonitega ubijanja risov.	8.3.1 8.3.2	drugi	MNZ in drugi	redno, v skladu s potrebami	Projekt in stroški so vključeni v redno delo pristojnih služb.
NUJNI UKREP	Izboljšanje pretoka informacij pri morebitnem sumu nezakonitega ubijanja med vsemi sodelujočimi v postopku s pomočjo obstoječega protokola za ustrezno ukrepanje.	8.3.1 8.3.2 8.2.1	MNZ, drugi	MNZ	redno	Stroški so vključeni v redno delo pristojnih služb.
NUJNI UKREP	Izboljšanje razumevanja razlogov za nezakonito ubijanje z anonimnimi anketami med lovci.	8.1	drugi	projektne naloge MNVP	vsakih pet let	Stroški so predvideni v poglavju 6.
NUJNI UKREP	Dvigniti zavest o obsegu nezakonitega ubijanja prostoživečih živali predvsem med organi kazenskega pregona kot tudi med drugimi ljudmi, s publikacijami, predstavitvami in sodelovanjem pri ustreznih dogodkih.	8.3.1 8.3.2 8.2.1 8.1	drugi	MNVP, MNVP projektne naloge	redno	redno delo MNVP, 28.354

PRIPOROČNI UKREP	Odlov risa za namen telemetričnega spremljana s ciljem zaznave nezakonitega ubijanja risov v prepoznanih kritičnih okoljih.	8.3.2 8.1	drugi	projekti	redno	71.054
------------------	---	--------------	-------	----------	-------	--------

9. Ukrepi za zaščito premoženja in učinkovit odškodninski sistem

Dolgoročni cilj:

9.1 Olajšanje soobstoja rejcev rejnih živali z risom.

Kratkoročni cilji:

9.1.1 Ozaveščeni rejci, ki poznajo uporabo ustreznih zaščitnih ukrepov z namenom preprečevanja škode po risu.

9.1.3 Izboljšani sistemi pomoči in svetovanja rejcem za uporabo zaščitnih sredstev.

9.1.4 Nadzor nad ustrezno uporabo zaščitnih sredstev.

9.1.5 Subvencioniranje dodatnega dela za rejce v okviru intervencij SN SKP 2023–2027 za Slovenijo.

9.1.6 Delovanje delovne skupine MNVP in MKGP, ki bo usklajevala izvajanje in financiranje zaščitnih ukrepov.

Ukrepi:

Prednost na usmeritev	Ukrepi	Prispeva k doseganju ciljev	Izvajalec	Financiranje	Rok za izvedbo	Okvirni stroški ukrepa za deset let (EUR)
NUJNI UKREP	Ocenjevanje škod po risu na terenu in sprotno izplačevanje odškodnin za škodo po risu.	9.1.2	MNVP, J. S. ZGS (MNVP)	MNVP, J. S. MNVP	redno	redno delo MNVP, 4.067 izplačila, 1.743 J. S. ZGS (MNVP)
Vsi preostali ukrepi bodo opredeljeni in finančno ovrednoteni v akcijskem načrtu za volka.						

10. Bolezni in zdravstveno stanje

Dolgoročni cilj:

10.1 Dobro zdravstveno stanje populacije, zgodnje odkrivanje pojava kužnih bolezni in posledic parjenja v sorodstvu.

Kratkoročni cilji:

10.1.1 Mednarodno usklajeni protokoli za odkrivanje potencialnih posledic parjenja v sorodstvu.

10.1.2 Ugotavljanje vzroka smrti in morebitnih posledic parjenja v sorodstvu pri poginulih risih.

10.2.3 Ugotavljanje morebitnih posledic parjenja v sorodstvu pri odlovljenih risih za telemetrično spremljanje.

Ukrepi:

Prednost na usmeritev	Ukrepi	Prispeva k doseganju ciljev	Izvajalec	Financiranje	Rok za izvedbo	Okvirni stroški ukrepa za deset let (EUR)
NUJNI UKREP	Veterinarski pregledi vseh poginjenih risov, ki jih opravi veterinar, usposobljen za področje zdravstvenega varstva in patologije prostoživečih živali, z namenom ugotovitve vzroka smrti, in pregled vzorcev teh živali za določene patogene organizme.	10.1.1 10.1.2	J. S. ZGS (MNVP), drugi	J. S. ZGS (MNVP)	redno	5.810
PRIPOROČEN UKREP	Veterinarski pregled, ki ga opravi veterinar, usposobljen za področje zdravstvenega stanja prostoživečih živali, pri vsakem odlovu živo ujetega risa z namenom temeljitega pregleda njegovega zdravstvenega stanja.	10.1.3	drugi	projekti	po potrebi	1.967

11. Odvzem risa

Dolgoročni cilj:

11.1 Učinkovito ukrepanje v primerih, ko se izkaže potreba po odvzemu risa iz narave.

Kratkoročni cilji:

11.1.1 Izdelan protokol s pogoji za odvzem risa iz narave.

Ukrepi:

Prednost na usmeritev	Ukrepi	Prispeva k doseganju ciljev	Izvajalec	Financiranje	Rok za izvedbo	Okvirni stroški ukrepa za deset let (EUR)
NUJNI UKREP	Revidiranje Smernice za dokazovanje pogojev za odvzem volka iz z narave z odstrelom na način, da se navede postopanje v izrednih primerih najdbe osirotelega risa oziroma podrobneje vključi tudi pogoje za odvzem risa.	11.1.1	MNVP, ZGS, ZRSVN, drugi,	MNVP, J. S. ZGS (MNVP), ZRSVN	redno	redno delo MNVP, redno delo ZRSVN, 3.126 J. S. ZGS (MNVP)

IV. NAČIN PREVERJANJA IZVAJANJA AKCIJSKEGA NAČRTA IN POROČANJE

Izvajanje tega akcijskega načrta redno spremlja ministrstvo, pristojno za ohranjanje narave. Izvajalci ukrepov do konca februarja tekočega leta v rednih letnih poročilih o delu poročajo o opravljenih nalogah iz tega akcijskega načrta in porabljenih sredstvih v preteklem letu v posebnem poglavju poročila. Podobno velja tudi za poročila o projektih.

Ministrstvo, pristojno za ohranjanje narave, zbira ta poročila in na tej podlagi spremlja izvajanje tega akcijskega načrta. Ugotovitve se upoštevajo pri pripravi predlogov za financiranja prihodnjega proračunskega obdobja ter pri pripravi projektov in javnih naročil.